

Velký Týnec

Kraj: Olomoucký

Správní obvod: Olomouc

Nadmořská výška: 225 m n. m.

Počet obyvatel: 3 154

Adresa URL: www.velkytynec.cz

Okres: Olomouc

GPS souřadnice: 49.551974N, 17.337553E

První pís. zmínka: 1207 (817 let)

PSČ: 783 72

Historie obce Velký Týnec

Velký Týnec u Olomouce je stará slovanská vesnice založená v místech, kde byla ještě v hlubinách pravěku starší sídliště, jak dokazují sice nečetné, ale naprosto přesvědčivé nálezy prehistorických předmětů lidské potřeby (keramiky, nástrojů, kosterních pozůstatků aj.) dokumentující nepřetržitou dobu zdejšího osídlení od mladší doby kamenné po raný středověk. Jsou zde tedy i nezvratné důkazy existence osady v čase keltského osídlení našich zemí, o čemž svědčí i sám název obce povstálý z keltského slova tun, týn (doplněného již slovanskou příponou -ec). Písemnou formou je Týnec (Tynech) poprvé v dějinách připomenut v latinské listině z roku 1207, kterou český král Přemysl Otakar I. daroval tři popluží v Bukovanech patřící dosud Týnci klášteru augustiniánek u sv. Petra v Olomouci. Tenkrát byl tedy Týnec ještě majetkem zeměpanským (královským) a z moci krále Přemysla Otakara II. byla před rokem 1274 uskutečněna výrazná změna v týneckém obecním zřízení. Králem pověřený zeměpanský úředník Petr, vladař olomouckého hradu zde zavedl tzv. právo německé, jímž byla odstraněna dosavadní nerovnost statků, k jednotlivým usedlostem znovu přidělena půda do dědičného nájmu, stanoveny přesné dávky z gruntů a do čela obce postaven rychtář jako zástupce vrchnosti. Jeho přičiněním byli pak získáni noví hospodáři z nedalekého okolí, čímž se dosavadní slovanská okrouhlice o 15 chalupách rozšířila až na 77 stavení seřazených nyní do osady ulicového typu, jakou v podstatě zůstala do dnešních dnů. Následující z řady českých králů Václav II. dal v roce 1288 vesnici načas do zástavy za půjčku olomouckému biskupu Dětrichovi, ale ještě do konce 13. století ji znovu vykoupil. Teprve roku 1361 markrabí Jan, bratr císaře a krále Karla IV., vyměnil Týnec za jinou vesnici (Biskupice u Jevíčka) s olomouckou kapitulou. Od toho času pak byla tato významná církevní instituce vrchností týneckých poddaných až do pádu patrimoniální správy uprostřed 19. století, tedy bezmála 500 let. Vesnice patřila do kategorie tzv. stolních nebo privátních statků olomoucké metropolitní kapituly, čili mezi prebendy určené k osobnímu užítku jednotlivých kanovníků, v týneckém případě vždy právě nejstaršího z kapitulních hodnostářů. Prvním z nich byl (do roku 1376) kanovník Vojtěch z Otaslavic, pak v souvislé řadě následovaly téměř tři desítky dalších. Někdy v polovině 15. století vznikl u starobylé tvrze (na místě dnešního zámku) panský hospodářský dvůr svěřovaný do dědičného nájmu. Poddaní vesničané k němu zatím nebyli povinni fyzickou robotou. Místo pracovní povinnosti na polích odváděli vrchnosti pouze stanovené peněžní a naturální dávky. Teprve kanovník Melichar Pirnesius převzal roku 1597 hospodaření do vlastní režie, což týneckým rolníkům přineslo povinnost panské roboty. Vzдорovali sice dlouho, žalovali i u císaře Rudolfa II., ale nakonec v roce 1601 podlehli. Nepříjemného břemene se zbavili až jejich potomci za dalších 186 let.

Vesnice byla již ve 13. století - tedy ještě v majetku zeměpanském - osadou rozsáhlou a významnou, čehož důkazem je nepochybně i dávný vznik zdejší fary a kostela, rozhodně před rokem 1286. Význam vsi nepoklesl ani v majetku církevním, naopak, týnecká rychta se v roce 1499 povznesla na vyšší právní stolici pro řadu vsí v majetku kapitulním v blízkém i vzdálenějším okolí. Od toho roku směla obec a její rychtář užívat pečeti se znakem podobným současnému obecnímu erbu. Však ještě před polovinou 15. století se obec začíná v dochovaných dokumentech nazývat VELKÝM Týncem. (keramiky, nástrojů, kosterních pozůstatků aj.) dokumentující nepřetržitou dobu zdejšího osídlení od mladší doby kamenné po raný středověk. Jsou zde tedy i nezvratné důkazy existence osady v čase keltského osídlení našich zemí, o čemž svědčí i sám název obce povstálý z keltského slova tun, týn (doplněného již slovanskou příponou -ec).

Písemnou formou je Týnec (Tynech) poprvé v dějinách připomenut v latinské listině z roku 1207, kterou český král Přemysl Otakar I. daroval tři popluží v Bukovanech patřící dosud Týnci klášteru augustiniánek u sv. Petra v Olomouci. Tenkrát byl tedy Týnec ještě majetkem zeměpanským (královským) a z moci krále Přemysla Otakara II. byla před rokem 1274 uskutečněna výrazná změna v týneckém obecním zřízení. Králem pověřený zeměpanský úředník Petr, vladař olomouckého hradu zde zavedl tzv. právo německé, jímž byla odstraněna dosavadní nerovnost statků, k jednotlivým usedlostem znovu přidělena půda do dědičného nájmu, stanoveny přesné dávky z gruntů a do čela obce postaven rychtář jako zástupce vrchnosti. Jeho přičiněním byli pak získáni noví hospodáři z nedalekého okolí, čímž se dosavadní slovanská okrouhlice o 15 chalupách rozšířila až na 77 stavení seřazených nyní do osady ulicového typu, jakou v podstatě zůstala do dnešních dnů.

Následující z řady českých králů Václav II. dal v roce 1288 vesnici načas do zástavy za půjčku olomouckému biskupu Dětrichovi, ale ještě do konce 13. století ji znovu vykoupil. Teprve roku 1361 markrabí Jan, bratr císaře a krále Karla IV., vyměnil Týnec za jinou vesnici (Biskupice u Jevíčka) s olomouckou kapitulou. Od toho času pak byla tato významná církevní instituce vrchností týneckých poddaných až do pádu patrimoniální správy uprostřed 19. století, tedy bezmála 500 let. Vesnice patřila do kategorie tzv. stolních nebo privátních statků olomoucké metropolitní kapituly, čili mezi prebendy určené k osobnímu užítku jednotlivých kanovníků, v týneckém případě vždy právě nejstaršího z kapitulních hodnostářů. Prvním z nich byl (do roku 1376) kanovník Vojtěch z Otaslavic, pak v souvislé řadě následovaly téměř tři desítky dalších. Někdy v polovině 15. století vznikl u starobylé tvrze (na místě dnešního zámku) panský hospodářský dvůr svěřovaný do dědičného nájmu. Poddaní vesničané k němu zatím nebyli povinni fyzickou robotou. Místo pracovní povinnosti na polích odváděli vrchnosti pouze stanovené peněžní a naturální dávky. Teprve kanovník Melichar Pirnesius převzal roku 1597 hospodaření do vlastní režie, což týneckým rolníkům přineslo povinnost panské roboty. Vzдорovali sice dlouho, žalovali i u císaře Rudolfa II., ale nakonec v roce 1601 podlehli. Nepříjemného břemene se zbavili až jejich potomci za dalších 186 let.

Vesnice byla již ve 13. století - tedy ještě v majetku zeměpanském - osadou rozsáhlou a významnou, čehož důkazem je nepochybně i dávný vznik zdejší fary a kostela, rozhodně před rokem 1286. Význam vsi nepoklesl ani v majetku církevním, naopak, týnecká rychta se v roce 1499 povznesla na vyšší právní stolici pro řadu vsí v majetku kapitulním v blízkém i vzdálenějším okolí. Od toho roku směla obec a její rychtář užívat pečeti se znakem podobným současnému obecnímu erbu. Však ještě před polovinou 15. století se obec začíná v dochovaných dokumentech nazývat VELKÝM Týncem.

